

УДК 291 : 316.3 (100)

ПОЛІРЕЛІГІЙНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ЯПОНЦІВ

СЕРГІЙ ГЕРАСЬКОВ,

аспірант Державного університету інформатики і штучного інтелекту, м. Донецьк

У статті розглядається вплив полірелігійності на ідентичність японців. Проведено релігійнознавчий аналіз комплексу японських релігійних уявлень шляхом виокремлення з нього певних блоків. Автором зроблено висновок про фундаментальне значення полірелігійності як обов'язкової умови автентичного розвитку японської традиції. При цьому показано, що релігійний фактор впливу на становлення японської ідентичності набуває значення лише в контексті полірелігійності японців.

Ключові слова: Японія, полірелігійність, ідентичність, релігійні уявлення, синто, буддизм, конфуціанство, християнство.

Постановка проблеми. Сьогодні активний пошук ідентичності - це процес пошуку свого місця у світі, який швидко інтегрується й водночас диференціюється. І як будь-який процес, становлення ідентичності протікає не лише на раціональному рівні, а й у формі співвідношення сакрального (світського і релігійного) та профанного. Смысловое поле ідентичності нації формується під впливом цілої низки чинників: природних умов та географічних особливостей, релігії, законів, принципів правління, традицій, звичок тощо.

Релігійний фактор впливу на формування ідентичності є досить потужним. Як зазначає М. А. Козловець, за умов глобалізації перед людиною постійно постає завдання відтворення сакрального рівня ідентичності при можливих її порушеннях [1, с. 145]. Унікальним є ставлення до релігії у японців, оскільки їх релігійна поведінка не має аналогів серед інших народів світу. Ще на початку XX ст. російський священник І. Веніамінов відзначав: "Говорячи про ставлення японців до релігії, зауважу, що серед них панує індиферентизм; часто можна зустріти такого японця, який не знає, чи сповідує він синто, а чи буддизм, а більшість узагалі незнайомі з тією релігією, яку сповідують..." [2, с. 173]. Такий спрощений погляд на релігійну свідомість японців не є точним. Специфіка японського світосприйняття полягає не в "релігійному індиферентизмі", а в полірелігійності, коли одна людина належить водночас до кількох релігій, кожна з яких вважається самодостатньою.

Сучасні вітчизняні дослідники (І. Дзюба, В. Лях, С. Куцепал, Р. Дарендорф) схиляються до думки, що ідентичність українців все ще перебуває в процесі становлення, у цілому ж ми маємо справу з позбавленою досі чітких цілей і цінностей дифузною ідентичністю. Українське суспільство постало перед необхідністю двох речей - зберегти свою ідентичність і водночас модернізуватися. У цьому сенсі японський досвід є надзвичайно корисним, а тому полірелігійність як один із механізмів, функціонування яких є визначальним для ідентичності японців, потребує належного вивчення.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми. Очевидно, що вже напрацьовані певні підходи стосовно особистісної, національної і культурної ідентичності японців. Можна згадати наукові розвідки В. Алпатова, Т. Гуревич, Е. Молодякової, С. Такао, Дж. Стоквіна, Р. Міллера, Ц. Таданобу, К. Харухіко та інших, які фокусують увагу на окремих рисах та параметрах японського самосприйняття.

Вплив тієї чи іншої релігійної системи на японську ідентичність досліджували О. Мещеряков, Л. Єрмакова, О. Ігнатюк, В. Єрьомін, О. Накорчевський, С. Капранов, С. Арутюнов, Г. Светлов, В. Горегляд, Дж. М. Кітагава, М. Такахіро, С. Мінору, С. Оно, С. Мураками, Г. Мак-Фарланд та інші.

Однак питання про вплив релігійного фактора як сукупності різних релігійних систем не є достатньо дослідженим у рамках японістики, хоча увагу на японську полірелігійність звертали Г. Б. Ієрхарт, О. Мещеряков, Г. Востоков.

Відтак **мета** нашого дослідження - розкриття впливу полірелігійності на формування ідентичності сучасних японців. При цьому ідентичність ми будемо розуміти як "стан відповідності самому собі, раціональне усвідомлення індивідом самого себе як особистості, яка відрізняється від інших" [1, с. 136]. Поставленої мети можна досягти шляхом проведення релігійнознавчого аналізу сучасного комплексу японських релігійних уявлень.

Виклад основного матеріалу. Офіційні опитування на предмет релігійності японців, що постійно проводяться різними науковими організаціями, нібито свідчать про те, що останнім часом вплив релігії на розвиток японського суспільства суттєво зменшився. Так, згідно з даними опитування Інституту статистичної математики (Токіо), проведеного в 1973 р., 77 % респондентів заявили про важливість "приналежності до релігії взагалі" (щоправда, при цьому лише 25 % визнали себе віруючими) [3, с. 9, 42]. А вже влітку 2005 р.

№ 3 (103) травень-червень 2010 р.

дослідницька компанія "Gallup International", використовуючи міжнародний проект "Voice of People-2005", опитала 50 тис. осіб у 65 країнах, визначаючи рівень релігійності в різних частинах світу. У Японії нерелігійними себе назвали 59 % респондентів [4, с. 32]. Це надало деяким дослідникам підстави вважати японців узагалі атеїстами. На наше глибоке переконання, така ситуація не відповідає дійсності. Звичайно, японська полірелігійність, поєднуючись із притаманною японцям прагматичністю, сприяє певній розмитості у відносинах "суспільство-релігія", однак це зовсім не означає відмови від релігії. Особливості сприйняття японцями релігійних ідей вдало виразив правознавець Нода Йосікі: "Релігійні ідеї для японців - це не більше, ніж інструменти, які можна застосовувати для різних потреб. Якщо пилка є непридатною для роботи - ти можеш узяти сокиру... якщо конфуціянство не приносить бажаних результатів, можна звернутися до буддизму чи синто" [5, с. 212]. Варто підкреслити й те, що для культурних запозичень японців більш притаманні цілісні сприйняття та інкорпорація культурних комплексів, ніж їх розсіювання та асиміляція. Мабуть, наслідком не тільки релігійної, але й (у більш широкому сенсі) ідеологічної терпимості є також те, що для більшості японців, які про це думають, модернізація видається не процесом, у якому є конфронтація традиційного і сучасного, але динамічним поєднанням цих двох складових.

Вищезначена інтерпретація феномена релігії дозволяє говорити про існування комплексу релігійних уявлень у сучасній Японії. Сучасний комплекс японських релігійних уявлень являє собою історично мінливе, багатокомпонентне й достатньо складне для дослідження явище. Це зумовлено не стільки закономірностями світового історичного процесу, скільки тими векторами розвитку, які були визначені самою японською культурою. Як наслідок, формування сучасної японської релігійної спадщини завжди відбувалось крізь призму національних традицій. Культурні надбання, які запозичувались Японією з інших країн, неодмінно були адаптовані до запитів японського суспільства.

Сучасний комплекс японських релігійних уявлень - це загальний концепт, який використовується для позначення сукупності явищ сучасного релігійного життя Японії. Американський релігієзнавець Г. Б. Ієрхарт стверджує, що у формуванні сучасної японської релігійної спадщини брали участь такі релігійні традиції: синто, буддизм, конфуціянство, даосизм, християнство й неорелігії [6, с. 502]. Із цієї точкою зору, безперечно, слід погодитися, хоча не можна забувати, що означені елементи детермінували хід розвитку всієї системи різною мірою.

Кожна з наведених релігійних традицій є важливою складовою для сучасного релігійного життя Японії. Але розібратися в переплетенні сил і тенденцій, що діють на сучасній японській релігійній сцені, є досить складним завданням для релігієзнавця. Адже "релігія Японії" є не просто результатом математичного складання окремих компонентів, але особливим способом життя, який організується й підтримується цими окремими компонентами. Японець, обираючи одну з релігій, зовсім не обов'язково автоматично зрікається решти. Релігійна діяльність пересічного японця відбувається в межах кількох традицій, які інтегровано в його життя водночас або окремо відповідно до його конкретних потреб. Це досить важко зрозуміти більшості західних людей, оскільки на Заході питання конфесій-

ної належності зазвичай є питанням виключної ідентифікації в рамках тієї чи іншої церкви: людина вважається протестантом, католиком, мусульманином чи послідовником будь-якої іншої конфесії, але вона не може сповідувати одразу дві, три чи більше релігій.

Що ж до сучасного комплексу японських релігійних уявлень, то його аналіз передбачає виокремлення певних блоків, кожний із яких відіграє особливу роль по відношенню до японської традиції.

Перший із таких блоків представлений синто й народними віруваннями. Російський японознавець В. Е. Молодяков характеризує синто як "наріжний камінь японської цивілізації" і відзначає, що "це, безперечно, є унікальний феномен" [7, с. 82]. Синто не просто зберігається як деяка давня традиція, але відіграє помітну роль у житті суспільства й держави, органічно впливаючи на їхні найважливіші сфери. Для мільйонів японців культурні й соціальні впливи традиції синто пронизують те, що можна назвати японським світоглядом. На думку Міва Такахіро, неможливо думати або говорити про Японію і японську культуру, не згадуючи про синто [8, с. 8].

Синто є близьким до фундаментальних рис японського національного характеру - колективізму, високорозвинутого естетичного сприйняття дійсності тощо. Можна сказати, що синто - це народна релігія, доброзичлива й відкрита за своїм характером. Синто може розглядатися як феномен, який визначається двома аспектами. З одного боку, це є слабко структурований комплекс практик, символів віри й відносин, укорінених у локальних спільнотах, а з іншого - чітко визначена й організована релігійна система на рівні імператорської лінії й держави. Ці два базових аспекти відображають фундаментальні риси японської ідентичності, а тому виявлені в соціополітичних структурах і психологічних реакціях [9, с. 354]. Вищесказане слід розуміти й у контексті того, що перший аспект є актуальним сьогодні, тоді як другий звернено в першу чергу до минулого.

Історичний шлях синто демонструє його постійну терпимість до інших вірувань, що є властивим загальному ставленню японців до релігії. Ця особливість поведінки японців розкривається в багатьох наукових розвідках. В одній відомій монографії зазначається, що японський народ обрав для себе дещо спільне із віровчень, які, на перший погляд, є несумісними: синто, буддизму й конфуціянства, і що одна й та ж людина на Новий рік ходить до синтоїстського святилища, для поховання звертається до буддійського храму, а дітей виховує за конфуціянськими правилами [10, с. 31-32].

Для того щоб проводити синтоїстські обряди й отримувати благословення від синтоїстських божеств камі, зовсім не обов'язково записуватися в синтоїсти. Камі можна вшановувати перед домашнім вівтарем синтоїстського типу (камідана) або під час проведення календарних свят і здійснення дій, пов'язаних із землеробством. Будь-який громадянин цілком природно може виявляти схильність до камі лише через те, що є громадянином.

Друга позиція представлена буддизмом (яп. *букьо*), конфуціянством (*дзюкьо*), даосизмом (*до: кьо*) і християнством (*кірісітан*). На відміну від синто, ці системи виникли поза межами власне японського хронотопу й змушені були адаптуватися до місцевих релігій.

Буддизм, що з'явився в Японії у VI ст. н. е., досить швидко пройшов процес адаптації. Японцям імпону-

вала буддистська ідея можливості будь-кому стати Буддою і досягти нірвани ще за життя. Духовне злиття камі та будд збагачувало синтоїстську духовність японців, підкреслювало синкретичний характер японської свідомості [11, с. 172]. Узаємовплив *синто* і буддизму призвів до розробки концепції *хондзі-суйдзю*, згідно з якою синтоїстські божества є тимчасовими втіленнями будд і бодхісатв. Із цією концепцією безпосереднім чином була пов'язана школа "подвійного синто" - *Рьо: бу синто*, у якій синто-буддистський взаємовплив сягнув своєї кульмінації.

Японський буддизм являє собою надзвичайну різноманітність форм і напрямів, зумовлену, з одного боку, доктринальними положеннями, а з іншого - популярними традиціями. Сьогодні буддизм в Японії існує одразу на декількох рівнях, пристосованих для різних груп населення. Так, наприклад, ідеї традиційного буддизму зберігаються головним чином серед інтелігенції, ученої еліти для їх власних потреб. Однак для більшої частини населення буддизм зберігає своє значення, по-перше, як система ритуалів, спрямованих на спомини душ родинних предків, а по-друге, у зв'язку з регулярними й спеціальними відвідуваннями буддистських храмів, куди люди приходять для отримання усіяких благословень. Для того щоб вклонитися буддистським цінностям, не потрібно формально ставати буддистом. У Японії вищезгадані процедури можна щодня виконувати перед домашнім вівтарем (*буцудан*), а звернення до будд можна адресувати в будь-який час за бажанням людини. Звернення до Будди чи Бодхісатви є звичайною частиною родинної практики, коли необхідно вирішити ті чи інші особисті проблеми.

Конфуціянські доктрини в Японії були покликани легалізувати існування суспільства як єдиного цілого (підкреслюючи необхідність відданості всіх підлеглих спадковій владі імператорської родини), а також існування найважливіших соціальних одиниць (у першу чергу - родини). У деякі часи, особливо в період Едо (1603-1867), окремі положення конфуціянського вчення займали панівне місце в суспільному житті Японії. Дотепер ідеї Конфуція продовжують впливати на уявлення японців, що стосуються суспільства та родини. Притаманне японцям відчуття родинності має своє джерело саме в конфуціанстві. Сім'я, як її уявляють японці, включає в себе всіх предків далекого минулого й усіх нащадків далекого майбутнього. Тому поняття обов'язку людини включає певні зобов'язання як перед її нащадками, так і перед предками, що є прямим наслідком входження до соціокультурного простору Японії норм конфуціянської етики, принципів шанобливого ставлення до предків. Певна річ, ці норми й принципи утворилися не на порожньому місці - вони лягли на ґрунт споконвічного синтоїстського культу обожнення предків, збагативши й доповнивши їх етикою конфуціянського ритуалу [12, с. 217-218]. Сьогодні конфуціанство в Японії важко ідентифікувати як окрему релігію, але конфуціянські ідеали належної соціальної поведінки - особливо шанобливе ставлення дітей до батьків і відданість простих громадян своїм правителям - глибоко ввійшли в японський побут і суспільну свідомість. Діючи згідно з цими ідеалами, японці вважають себе не "конфуціанцями", а просто "гарними дітьми" і "гарними громадянами".

Як бачимо, японська ідентичність формувалася протягом тривалого часу під впливом китайських філософсько-релігійних учень. Кожне з них, посідаючи на певний час чільне місце в суспільстві, робило свій вне-

сок у його духовність, збагачувало внутрішній світ японця, розширювало та поглиблювало його світогляд. Ці слова є справедливими й щодо впливу даосизму на японську культуру. Нагадаємо, що, крім філософії даосизму, існує також велика кількість обрядів, які співвідносяться з календарем, прийомів ворожіння та інших народних вірувань, відомих як "релігійний даосизм". У Японії, зазначає Г. Б. Ієрхарт, найбільше значення мав саме цей доволі слабо регламентований комплекс вірувань й обрядів даосизму [6, с. 504]. Хоча даосизм ніколи не існував у Японії як самостійна релігія, ще в VIII ст. було засновано відомство, яке займалося тлумаченням знамень і було організоване за китайським зразком. Поступово китайські ідеї, пов'язані з інтерпретацією природних явищ і гармонізацією людського життя, поєдналися з японськими уявленнями про камі, природу і ритуали. Японське відомство пророцтв досить швидко припинило своє існування, але чисельні уявлення релігійного даосизму про щасливі й нещасливі дні, а також даоські методи передбачення долі стали невід'ємною частиною японської народної культури і зберігають своє значення дотепер (хоча мало хто з японців знає сьогодні про їх даоське походження). Саме тому можна стверджувати, що даосизм швидше опосередковано вплинуло на японську свідомість, ніж увійшов до неї як формалізований релігійний культ. Імовірно, жоден японець не назве себе даосом, але багато з них несвідомо відносять такі важливі події в житті, як весілля чи похорон, до "сприятливого" дня в календарі.

Християнство, традиційна для народів Європи релігійна система, потрапило до Японії лише в XVI ст. Упродовж ста наступних років католикам-місіонерам довелося подолати неймовірні складнощі - від мовного бар'єра до політичних заворушень, щоб повернути у свою віру, за приблизними підрахунками, від 2 до 3 % місцевого населення [13, с. 153-160]. Місце християнства в рамках релігійної спадщини Японії ніколи не було головним, почасти тому, що воно потрапило туди досить пізно, а почасти тому, що християнство свідомо зайняло простір "чужорідної" релігії, не бажаючи поєднуватися з іншими японськими релігійними традиціями. Християнство мало багато принципів розбіжностей із релігіями Японії: воно закликало шанувати одного істинного Бога, тоді як релігії Японії визнавали існування багатьох божеств (як *камі*, так і будд); проповідувало прощення гріхів, а релігії Японії практикували очищення від ритуальної нечистоти; вимагало беззастережної відданості одному віровченню, а релігії Японії цілком припускають участь людини в культурній практиці одразу кількох релігійних віровчень. Тим не менше, хоч кількість християн у Японії ніколи не була великою, християнство певним чином вплинуло на японську культуру завдяки широкій популярності серед японців тексту Біблії, а також ролі провідника програм соціального реформування японського суспільства. Багато християн скаржаться на те, що сьогодні Японія зазнає "соціальної і культурної революції, яка в цілому позбавлена позитивних цінностей, що є притаманними високій релігії", і вони ясно відчувають, що християнські акценти на часі, духовні цінності індивіда є імперативними для революційної трансформації японського суспільства [14, с. 81]. Але, як справедливо зауважує Р. Гаммер, "якщо християнській церкві справді судилося закріпитися в Японії, а не тільки залишитися "відвідувачем" біля *генкан* (брами - С. Г.), вона повинна вписуватися в японське суспільство" [15,

с. 118-119]. Треба зазначити, що інтеграція християнства до японських реалій поступово поглиблюється і цей процес відбувається, перш за все, на ритуальному рівні, зокрема дуже популярними в сучасній Японії є шлюби за християнським обрядом.

Нарешті, третій блок утворюють нові релігії (яп. *сінко сюкьо*). Насправді ці релігії не пропонують нічого нового, якщо говорити про їх духовний зміст. Переважно вони виводять свої доктрини із *сінто*, конфуціанства, буддизму чи християнства. За походженням і доктринальною специфікою японські *сінко сюкьо* так і поділяють на неосинтоїстські, необуддистські та неохристиянські, виокремлюючи також змішану групу.

Учення нових релігій є еkleктичним і слабо систематизованим, але їх прості, прямі й доступні практики є привабливими для мас, які часто не розуміють складних доктрин традиційних релігій. Нові течії спираються на групову психологію, використовуючи у своїй роботі як неформальні збори невеликих груп, так і ретельно сплановані масові заходи. Організаційна структура більшості з них є чітко централізованою, усі вони користуються сучасними засобами масової комунікації. Характерні особливості кожної із цих неорелігій пов'язані з особою її засновника чи організатора, який зазвичай з'являвся з-поміж людей, що пережили досвід божественного одкровення, або наново відкрили могутність давніх учень. Після того як навколо такої людини збиралася достатня кількість прихильників, вражених її харизмою, виникала нова релігійна організація. У пошуках адептів нові релігії виявляли значну активність і своїми успіхами багато в чому були зобов'язані засобам масової інформациї.

Що стосується причин появи в Японії великої кількості нових релігій після Другої світової війни, то думки дослідників розходяться. Як вважає Накамура Наокацу, "буддизм був нездатний говорити з новим японським суспільством; християнство просто не говорило з ним. Японія потребувала нових релігій, у яких би поєдналися позитивні моменти буддизму, *сінто*, християнства і китайських етичних учень" [16, с. 19]. Інші намагаються пояснити виникнення неорелігій соціальними, культурними, економічними, політичними і психологічними факторами, які спричинили духовний вакуум після війни. Більшість фахівців погоджується з тим, що розвиток нових релігій свідчить про ренесанс традиційних народних вірувань японців [17, с. 455].

Зазначимо, що японці, які відносять себе до нових релігій, потрапляють до особливої категорії, оскільки деякі з них є членами двох чи більше таких організацій водночас. Натомість це не заважає їм брати участь в обрядовій практиці інших релігій Японії. До того ж учення багатьох неорелігій узгоджується з такими традиційними уявленнями, як культ камі чи культ предків.

Висновки

Сучасний стан релігійного життя в Японії важко зрозуміти, якщо просто розкласти його на окремі складові частини, оскільки японці не "належать" виключно до якої-небудь однієї релігії. Саме тому релігійний фактор впливу на формування японської ідентичності набуває сенсу лише у випадку, коли релігійні традиції гармонійно поєднані в єдиному комплексі уявлень та обрядів. Цей комплекс, який наповнює сенсом життя кожного японця, дозволяє всій японській спільноті відчувати свою національно-культурну єдність й усвідомити місце своєї культури серед світових культур.

Релігійна ситуація в сучасній Японії є неоднознач-

ною. Безперечним постає тільки те, що комплекс японських релігійних уявлень на сьогодні не є сформованим остаточно. Натомість є всі підстави стверджувати, що полірелігійність японців не зникне найближчим часом. Можливо, вона не залишиться такою ж, як зараз, але вона неодмінно буде специфічно японською. Полірелігійність має фундаментальне значення для позиціонування чітко визначеної особистісної, національної і культурної ідентичності японців і є неодмінною умовою автентичного розвитку японської традиції. Вона глибоко інтегрована в повсякденне життя населення Японії, що дозволяє їй мати онтологічно визначальний вплив на японське самосприйняття і самовизначення. Саме одночасна належність до багатьох релігійних традицій є одним із факторів, що дозволяють японцям відчувати себе японцями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Козловець М. Ідентичність: сакральне та профанне / М. Козловець // Філософська думка. - 2008. - № 4. - С. 136-149.
2. Арутюнов С. А. Старые и новые боги Японии / С. А. Арутюнов, Г. Е. Светлов. - М. : Главная редакция восточной литературы издательства "Наука", 1968. - 200 с.
3. Hayashi Chikio. Changes in Japanese Thought During the Past Twenty Years / Chikio Hayashi // Changing Values in Modern Japan. - Tokyo, 1978. - 340 с.
4. Рівень релігійності різний в різних країнах світу // Релігійна панорама. - 2005. - № 12. - 72 с.
5. Филиппов А. В. Заимствования как традиция - опора самобытности культуры Японии: группа и ее глава, групповое поведение и устойчивость патернализма / А. В. Филиппов // Кюневские чтения (1998-2000). - СПб., 2001. - С. 211-216.
6. Религиозные традиции мира : в 2 т. - М. : КРОН-ПРЕСС, 1996. - Т. 2. - 640 с.
7. Синто кокусай гаккай дайроkkай симпозиуму : Шестой международный симпозиум Международного научного общества синто. - Токио, 2000. - 240 с.
8. Takahiro Mina. The Characteristics of Shinto / Mina Takahiro // Explanation of Shinto. Aichi Prefectural Shinto Youth Association, 1987. - 420 с.
9. Еремин В. Синто в наши дни (взгляды современных японских теоретиков и практиков синто) / В. Еремин // Синто - путь японских богов : в 2 т. - СПб. : "Гиперион", 2002. - Т. 1. Очерки по истории синто. - С. 352-384.
10. Полосин В. Миф. Религия. Государство / В. Полосин. - М. : Ладомир, 1999. - 352 с.
11. Кохан Г. Основоположні принципи релігійно-філософських вчень Далекого Сходу в структурі сучасної японської моделі високоінформацийного суспільства / Г. Кохан // Духовність, мораль етика традиційних суспільств Далекого Сходу. - К. : КМ-Академія, 2007. - С. 166-187.
12. Зубко Д. Місце та роль даоської, буддистської, конфуціанської духовності в синтоїстській свідомості японців / Д. Зубко // Духовність, мораль, етика традиційних суспільств Далекого Сходу. - К. : КМ-Академія, 2007. - С. 209-220.
13. Горегляд В. Н. Классическая культура Японии: Очерки духовной жизни / В. Н. Горегляд. - СПб. : Петербургское Востоковедение, 2006. - 352 с.
14. Nielsen N. Religion and philosophy in Contemporary Japan / N. Nielsen. - Houston, 1957. - 252 p.
15. Hammer R. Japan's Religious Ferment / R. Hammer. - New York, 1962. - 320 p.
16. Mc Farland H. N. The New Religions of Japan / H. N. Mc Farland // The Perkins School of Theology Journal. - XII (№ 1, Fall, 1958). - P. 3-21.
17. Китагава Дж. М. Религия в истории Японии / Дж. М. Китагава ; [пер. с англ.]. - СПб. : Наука, 2005. - 588 с.

S. Heras'kov

POLI-RELIGION AS A FACTOR IN THE FORMATION OF JAPANESE IDENTITY

Influence of multireligiousness to Japanese identity is observed in the article. The analysis of complex of Japanese religious ideas by means of allocation certain blocks from it is conducted within the framework of religious studies. The author has made the conclusion about fundamental role of multireligiousness as an integral condition of authentic development of Japanese tradition. It's also shown the religious factor of influence to the development of Japanese identity to be important only in the light of multireligiousness of Japanese people.

Ключові слова: Japan, poli-religion, identity, religious presentations, synto, Buddhism, Christianity.

© С. Гераськов

Надійшла до редакції 14.05.2010

УДК 130,2:[821.161.2-1.09+929 Голобородько]

ЕСТЕТИКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ-ШІСТДЕСЯТНИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ ГОЛОБОРОДЬКА)

СВІТЛАНА ПЧЕНІКОВА,

аспірант Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена з'ясуванню сутності та змісту феномена "естетична антропологія" по відношенню до постаті Василя Голобородька, відомого українського письменника, представника періоду шістдесятників. У зв'язку з цим окреслено параметри філософсько-естетичного дискурсу шістдесятників, розглянуто еволюцію особистості митця в процесі індивідуального художнього пошуку та національно-культурного відродження українського суспільства.

Ключові слова: естетична антропологія, естетика страждання, стилістична парадигма філософствування, поезія, культурна спадщина.

Постановка проблеми. Творча особистість - це втілення найкращих антропологічних аспектів суспільства, які за допомогою естетичних категорій розкривають внутрішню особистість людини як частини етносу. Культурне відродження кожної країни починається з відродження естетичних цінностей творчої особистості, яка проходить шлях катарсису за допомогою власного мистецького символу. Це явище супроводжується складним процесом становлення нових істин, що повноцінно розкривають певний період національної історії. Якнайкраще цей процес відображає літературознавство, яке досить влучно та маніфестарно висловлює свої думки. Культурне відродження другої половини ХХ століття, а саме період шістдесятників, стоїть окремим періодом розвитку українського етносу. З огляду на історичні факти, ці десятиліття були переломними на шляху розбудови держави, а явище шістдесятництва стало своєрідним містком між культурою повоєнних років та постмодернізмом.

Шістдесяті роки ХХ століття дуже яскраво закарбувалися на сторінках вітчизняної історії, оскільки втілювали в собі філософсько-естетичне мислення

"Розстріляного Відродження". Яскраві постаті та інтелігенція швидко підхопили мотиви відродження нашої культури, митці намагалися влучно підкреслити народження нових українських традицій у мистецтві, що орієнтувалися на повернення до національних символів: культури, мови, історії. Період шістдесятництва позначений потужними змінами щодо сприйняття філософії екзистенціалізму, новітньої зарубіжної літератури та нового європейського мистецтва. Поряд із народно-гуманістичним світоглядом як форма буття шістдесятництва виступає інтелектуалізм. Скасувавши принцип ритміки, поети наблизилися до розмовних інтонацій. Запропонувавши публіці прийом "потoku свідомості", митець показує внутрішні думки без власної цензури. Поетичне слово шістдесятників пронизане новими мотивами щодо вибору форм та образів, які не обмежувалися лише соцреалізмом.

Актуальність запропонованої теми полягає в тому, що в сучасному полікультурному просторі між філософією та літературою відбуваються інтеграційні процеси, які позначаються на сферах духовного життя. Така інтеграція яскраво простежується в низці наукових

№ 3 (103) травень-червень 2010 р.